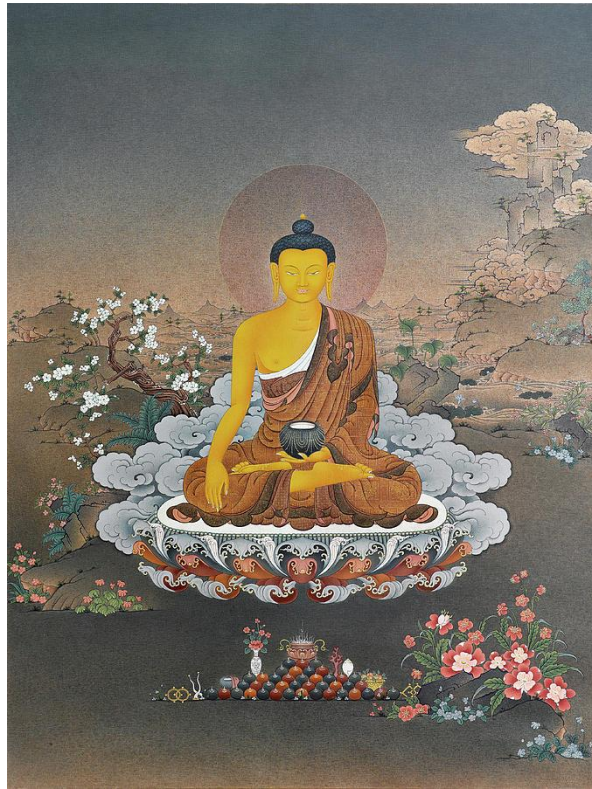

Lokātīta Stāva

Imn închinat Celui Care Transcende Lumea

compus de Ārya Nāgārjuna

Reprezentare contemporană a lui Buddha Śākyamuni

text și comentariu

Notă introductivă

Această lucrare se poate găsi la adresa web:

<http://www.AryaDharma.ro>

(click pentru a o vizita)

Pe acest site veți găsi multe traduceri ale unor texte esențiale din Buddha-Dharma, atât Sutre (discursuri sau învățături ale Divinului Buddha) cât și tratate fundamentale derivate din aceste Sutre, adnotate sau comentate, după caz.

Toate textele de pe site (inclusiv acest text) sunt disponibile gratuit, se pot descărca gratuit, se pot folosi în mod gratuit, se pot tipări, și se pot distribui ca fișiere sau ca documente tipărite, oricui doriți, dacă și numai dacă nu faceți nicio modificare asupra lor, și dacă și numai dacă le oferiți celorlalți în mod gratuit.

În caz contrar, toate drepturile sunt rezervate.

Dacă aveți nevoie de alte drepturi, de alte formate ale textelor sau de alte variante ale lor, vă rugăm să luați legătura cu noi.

Traducere, prefață, introducere, comentarii, note, îngrijire: Alin Tocaciu

Versiunea: decembrie 2019

Prin virtutea meritelor acumulate prin a traduce, a corecta, a adnota, a comenta, a publica și a răspândi această lucrare, fie ca toate ființele să atingă Trezirea Perfectă.

Prefață

Titlul în limba sanscrită al acestei lucrări a lui Ārya Nāgārjuna este Lokātīstava. În această operă care face parte din Colecția de Tributuri, Ācārya laudă calitățile nemăsurabile ale Divinului Buddha, care a ajuns la vederea corectă a realității, și explică (prin afirmațiile lui Buddha) modul corect de vedere, care duce la „transcenderea” lumii.

Lucrarea explică cu argumente apariția dependentă ca nefiind în realitate apariție, lumea ca fiind simplă imagine, faptul că toate dharmele (sau lucrurile) fără excepție sunt lipsite de esență, de natură proprie, și mai arată legătura dintre apariția dependentă, vacuitate și absența semnelor.

Așadar, acest text este o laudă și de asemenea este și un rezumat al celei mai profunde părți din Dharma, din învățăturile Divinului Buddha, care indică vederea corectă.

La sfârșitul textului puteți găsi un dicționar care cuprinde cel puțin o parte dintre termenii folosiți în acesta. Dacă aveți nevoie de un dicționar mai cuprinzător, îl puteți găsi în „Discursul despre perfecțiunea înțelepciunii (Prajñāpāramitā Sutra) în 8.000 de versete” sau în „Ghirlanda de nestemate (Ratnāvalī)” a lui Ārya Nāgārjuna, de pe aceeași pagină web cu acest text.

Tot pentru a ușura înțelegerea acestor învățături profunde am adăugat note explicative și am realizat și un comentariu destul de cuprinzător. Bineînțeles, comentariul nu are profunzimea învățăturilor, însă vă poate ajuta în lămurirea unor noțiuni, și conține și informații suplimentare despre Dharma în general.

Pe aceeași pagină web puteți găsi atât versiunea fără comentariu cât și cea cu comentariu. Vă recomand ca mai întâi să citiți de câteva ori versiunea fără comentariu, pentru a vă construi propria înțelegere directă a textului, și abia apoi să citiți comentariile, dacă doriți clarificări suplimentare care v-ar putea ajuta la aprofundarea înțelegerii lucrării.

Textul

1.

**Mă plec în fața Ta, Cel Care Transcenzi Lumea,
Cel care ești priceput în cunoașterea absenței.
Pentru beneficiul lumii, ai suferit mult timp,
Cu multă compasiune.**

Imnul este închinat Divinului Buddha Śākyamuni care, ca orice Buddha, este complet transcendent, transcende complet lumea, adică transcende toate dharmele, prin a fi complet lămurit asupra faptului că nicio dharma nu apare, există și nu dispare. Altfel spus, un Buddha înțelege complet absența dharmelor, sau în particular a caracteristicilor (care sunt tot dharma), și așa mai departe. De asemenea, un Buddha „are” și o acumulare de merit atât de mare încât conceperea ei, în orice mod, este pur și simplu imposibilă, care acumulare a fost obținută prin ajutarea ființelor din compasiune timp de imens de multe ere și prin mijloace inconceptibil de pricepute. Însă această indicare a înțelepciunii perfecte și a acumulării complete este doar o descriere palidă și simplistă a unui Buddha, făcută în termenii ignoranței.

Revenind numai la dharma, un Buddha nu concepe dharma și apoi consideră că sunt absente, ci în cazul unui Buddha aceste procese sunt și ele absente. Așadar, „absența” este un sinonim pentru non-apariție, pentru Vacuitate, pentru Lipsa Semnelor, și așa mai departe. Dar, în același timp, Ārya Nāgārjuna îl laudă pe Divinul Buddha că, deși avea această realizare, totuși ca Bodhisattva a suferit intenționat foarte mult timp, din compasiune pentru ființe, pentru a le arăta Calea și a le ajuta să intre pe ea și să o parcurgă. Acest ajutor necesită naștere intenționată și repetată, care este suferință, și necesită eforturi și sacrificii, care sunt suferință și ele. Cu toate acestea, un Bodhisattva realizează bucurios aceste activități, știind că efectul lor este reducerea și încetarea suferinței ființelor, și atingerea Buddhității de către el și de către celelalte ființe.

2.

**Că în afară de simplele agregate
Nu există ființe simțitoare: (asta) Tu afirmi.
Și totuși, Măreț Înțelept, continui să rămâi
Total preocupat de binele ființelor.**

Acest aparent paradox, și anume că nu există ființe simțitoare și totuși nici măcar atingerea Buddhității (adică a înțelepciunii-cunoaștere perfecte) nu înseamnă absența compasiunii față de ființe, deși compasiunea și ființele nu

există în realitate, se poate înțelege mai bine citind „Tathāgatagarbha Sutra”, de pe aceeași pagină web cu această traducere.

3.

**Înțeleptule, ai declarat celor inteligenți
Că și agregatele sunt comparabile
Cu o iluzie, cu un miraj,
Cu un oraș al Gandharvașilor, și cu un vis.**

Cele cinci agregate, care par să alcătuiască o ființă, sunt asemenea unei iluzii, de exemplu asemenea unui film proiectat pe un ecran, sau a unei reflexii într-o oglindă. De asemenea, acestea par „ființă” datorită aspectului și activităților aparente, așa cum și mirajul pare apă datorită refracției luminii în straturile de aer de temperaturi diferite din apropierea solului. Agregatele par și ca un oraș de zei Gandharva, care pare uneori că se întrezărește printre nori. Și așa cum și în vis are loc percepție a ființelor, a fenomenelor, a obiectelor, a caracteristicilor și a evenimentelor, sau pe scurt a dharmelor în general, deși în vis acele dharme (clădiri, obiecte, oameni, etc.) sunt complet absente, la fel și în starea de veghe au loc procese similare. Nu există nicio diferență fundamentală între veghe, vis și somn adânc, și nicio „graniță” clară între ele, ci acestea trei sunt stări caracteristice aceluiași „continuum”. Până și definirea lor convențională este vagă, neexistând o graniță *clară* între ele. Așadar, nu doar agregatele, ci toate dharmele sunt asemănătoare cu o iluzie, cu un miraj, cu un vis, etc.

4.

**Cele care apar dintr-o cauză,
Fără acea [cauză] nu există;
Așadar, de ce nu ai susține
Că e limpede că ele sunt exact ca reflexiile!**

Convențional, reflexiile apar din cauze, respectiv obiectul reflectat, lumina ambientală și suprafața care reflectă (oglanda, apa, etc.). În absența cauzelor, reflexiile nu au loc. Toate dharmele sunt la fel, apar în dependență de cauze, și în absența cauzelor ele nu apar, nu ajung să existe. De asemenea, o reflexie nu este „ceva”, nu este reală, și nici dharmele nu sunt, deși par. La fel, într-o reflexie nu există de fapt un chip, sau un copac, sau o mașină, diferențierea între asemenea dharme într-o reflexie are loc pur conceptual. Însă deși o reflexie poate să nu fie percepută greșit drept obiect existent, deoarece acest lucru se poate verifica cu ajutorul simțurilor obișnuite, dharmele sunt mai greu de înțeles că sunt nediferențiate, că sunt ireale, și chiar mai mult, că sunt absente.

5.

Cele [patru mari] elemente nu sunt vizibile pentru ochi,

Așadar cum pot fi dharmele vizibile pentru ochi?

Respingând în mod limpede perceperea formei (sau a materiei),

Vorbești despre formă în acest fel.

Acest argument este de ordin rațional, deoarece rațiunea este mijlocul inițial prin care se poate constata irealitatea dharmelor, deși par reale. Reflexia poate fi investigată cu ajutorul simțurilor și a rațiunii și constatată ca fiind ireală, iar dharmele se pot investiga mai întâi cu rațiunea și apoi în mod direct, și astfel se poate constata irealitatea lor.

Dharmele din categoria agregatului (skandha) formei (rūpa, adică materia-energia) se presupune că sunt alcătuite din elemente (pământ, apă, aer, foc, vânt, spațiu, etc.), indiferent cum sunt ele grupate sau considerate. Dacă acele elemente presupuse ca existând și ca generând compuși nu sunt vizibile ele însele, cum ar putea compușii lor să fie vizibili?

În acest fel, Divinul Buddha a explicat că nu are loc de fapt o percepere a formei, ci doar iluzia perceperii unei forme, deoarece dacă investigăm atent, ipoteza perceperii formei este invalidată, inclusiv printr-un argument de acest fel. El a mai spus cu alte ocazii și că forma nu este reală, pentru că dacă ar fi, perceperea ei ar fi inevitabilă și reală în același timp, și nici măcar distanța sau închiderea ochilor nu ar putea înceta perceperea, deoarece nimic nu ar putea bloca ceva real, dacă ar exista.

6.

Din moment ce fără ceea ce este simțit nu există senzație,

Însăși simțirea este lipsită de sine (sau de esență).

De aceea, Tu susții că și ceea ce este simțit

Este lipsit de existență intrinsecă.

Senzația apare pe baza unui „obiect simțit”, de exemplu un pahar aparent. Însă din moment ce simțirea formei, sau altfel formulat vederea sau perceperea formei nu este reală, nici ceea ce este simțit nu este real, pentru că simțirea paharului este efectul a ceva ireal, adică paharul, care este tot o dharma și nimic mai mult. Deși poate părea inițial greu de înțeles, și poate și greu de acceptat până și ca ipoteză de lucru, totuși o ființă poate realiza faptul că paharul, sau în general dharmele sunt absente, aici incluzând bineînțeles și senzațiile.

Din altă perspectivă, dacă avem două dharme care se definesc reciproc, așa cum sunt ceea ce este simțit (adică obiectul) și senzația, acestea două nu se validează reciproc, așa cum doi oameni, în absența unui observator extern

sincer, obiectiv și validat, nu pot să demonstreze că ei spun întotdeauna adevărul, chiar dacă afirmă acest lucru unul despre celălalt.

În ce fel se definesc reciproc obiectul simțit și senzația? Inclusiv noțiunile demonstrează acest lucru: senzația (vizuală sau tactilă) de pahar este definită pe baza paharului, iar paharul este de fapt definit și caracterizat pe baza senzațiilor anterioare despre el. Așadar, ambele sunt de fapt lipsite de existență reală, intrinsecă, inerentă, și sunt validați numai unul în raport cu celălalt, nu și în raport cu o instanță externă validă. Deși această pereche simțit-simțire este non-duală, totuși pare duală deoarece factorii mentali implicați în evaluarea lor par diferiți, și mintea nefiind monolitică pot avea loc procese mentale alternative despre simțit și simțire, care par independente, diferite.

7.

**Dacă un cuvânt nu ar diferi de ceea ce denumește,
Atunci [cuvântul] „foc” ar arde gura celui care îl rostește.
Iar dacă [noțiunea și obiectul] sunt diferite,
Atunci nu va exista nicio înțelegere.
Tu, Cel care rostești Adevărul, ai afirmat acestea.**

Dacă noțiunea de „foc” nu ar diferi de foc, atunci ar fi identică, congruentă cu focul. Și atunci gândirea la „foc” ar arde mintea, orice ar înseamna acest lucru, iar rostirea cuvântului „foc” ar arde gura, deoarece ideea de foc, cuvântul „foc” și focul însuși ar fi același lucru. Faptul că nu se întâmplă așa înseamnă că acestea nu sunt același lucru.

Iar dacă nu ar fi același lucru, dacă ar fi diferite (la modul real, adevărat, adică independente), atunci nu ar exista nicio legătură între ele, adică ideea de foc și focul nu ar fi legate prin nimic. Dacă nu ar fi nicio conexiune, atunci ideea de foc nu ar fi legată de foc, iar gândirea la ideea de foc sau rostirea cuvântului „foc” nu ar duce la nicio referire la foc ca dharmă aparentă, ca fenomen. Însă nici acest caz nu este valabil.

Așadar, ideea de foc și focul nu sunt nici identice și nici diferite. Aceasta înseamnă că de fapt sunt numai imaginare, că sunt cel mult apariție dependentă, și că înțelegerea are loc pe baza apariției dependente în cadrul imaginării. „Focul ca fenomen” și „ideea de foc” sunt de fapt ambele doar concepte, care sunt imaginare, nu sunt apariții. „Legătura” dintre ele este de fapt „sediul” în pura imaginare, faptul că ambele sunt imaginare și nimic mai mult. „Focul” este definit în funcție de ceea ce pare perceput despre foc, iar percepția de foc este definită în funcție de ceea ce pare foc, în funcție de sintetizarea unor percepții anterioare. Așadar, ideea „acum percep foc” apare în dependență de percepții anterioare, care au fost categorisite tot „foc”; însăși ideea de foc a fost definită

în funcție de astfel de percepții, ca fiind un fel de submulțime comună de caracteristici imaginate în aceste percepții. Este ca și atunci când un copil mic vede zece imagini diferite, în contexte diferite, cu mama lui, și deduce că „mama” este ceea ce este comun imaginilor. Astfel are loc învățarea, și se poate constata că nu este vederea a ceva real.

Așadar, totul este doar percepție, imagine, nu este nicio dualitate între foc și percepția focului, ele fiind non-diferite pentru că sunt imagine pe aceleași baze iluzorii, și fiind non-identice pentru că acele baze iluzorii sunt ușor diferite aparent. Dacă vom investiga atent, vom observa că prima percepție a agentului și a acțiunii este nediferențiată de fapt în „agent” și „acțiune”, și că această diferențiere este făcută ulterior, chiar dacă automat, în sensul de a da curs unei obișnuințe de categorisire pe criterii învățate, la fel cum copilul mic învață prin repetare să distingă „mama” de „fundal”. În general, percepția și obiectul perceput sunt întotdeauna astfel, și nu există nici obiect și nici percepție, ci totul este doar aparență, iluzie. Până și iluzia dualității (în cazul acesta între obiect și percepția sa) are loc tot din aceleași cauze, și anume procese mentale non-monolitice, care au loc aparent independent, deoarece la prima vedere nu se constată nicio dependență între ele.

Ca metodă, constatarea acestor procese, care pare „realitate”, este făcută separat de o ființă neantrenată, ca și cum ar fi „două” sau „mai multe”. Apoi, ca antidot, ca reamintire, trebuie să aibă loc și un proces de reamintire a non-dualității acestor procese. Apoi, după ce reamintirea-antidot și-a făcut efectul, percepția multiplicității va înceta. În continuare, percepția va înceta cu totul.

Ca exemple suplimentare: reflexia nu este separată de fapt de oglindă, chiar dacă din punct de vedere conceptual pare „altceva” decât oglinda, și la fel nici apa nu este separată de miraj. Popular spus, aceste percepții „joacă feste” și sunt crezute ca fiind corecte, din obișnuință, și în lipsa investigației. Însă atunci când începe să aibă loc investigația, „vălul” lor începe să se destrame, și Realitatea începe să fie văzută.

Divinul Buddha a explicat foarte clar aceste aspecte, scopul explicației Sale fiind înțelegerea realității absenței (inclusiv a absenței dualității), și realizarea (adică înțelegerea directă și clară) a procesului care duce la apariția iluziei unei realități.

8.

Un agent este autonom, și așa sunt și acțiunile sale:

Aceasta ai exprimat-o convențional.

Tu susții că [de fapt] ei sunt stabiliți

Numai în termeni de dependență reciprocă.

Ceea ce realizează o activitate oarecare (care poate fi o percepție, sau o acțiune, sau orice altceva) este numit agent. Pare că agentul este o entitate, și acțiunile sale sunt alte entități, separate de agent. Totuși, la fel ca și în cazurile de mai sus, ceea ce este numit agent este numit pe baza percepției unor acțiuni considerate ca fiind efectuate de el („acesta pare *cel* care acționează în toate aceste cazuri”), adică a unei „sinteze” ideatice a acelor acțiuni, sinteză care duce la deducerea, la definirea unor caracteristici presupuse ale agentului. Perceperea unui agent în lipsa oricărei acțiuni, nu are loc, și aceasta demonstrează tot că nu există agent real, agent separat de acțiune, agent în absența acțiunii.

La fel, ceea ce este numită „acțiune a agentului” este numită astfel tot pe baza percepției unor acțiuni considerate ca efectuate de un agent, „*aceasta* e făcută de agent”, doar că altfel „sintetizate”, respectiv cu înclinația de a găsi caracteristici ale unei „acțiuni”. Niciodată nu are loc percepția unei acțiuni în absența oricărui agent, ceea ce de fapt demonstrează că acțiunile nu sunt separate de agent, nu sunt independente de agent, nu există în absența agentului, adică nu există de la sine, nu există cu adevărat.

Agentul care efectuează acțiuni și acțiunea efectuată de agent sunt de fapt definite în dependență reciprocă, la fel cum s-ar putea trage o linie imaginată în spațiu și afirma „aici e în stânga liniei, și aici e în dreapta liniei”. „Linia” în acest caz este limita imaginată la care o dharmă imaginată este categorisită „agent” și respectiv una „acțiune”. Însă nici spațiul și nici aceste dharmă nu sunt de fapt diferențiate.

Așadar, acestea sunt toate stabilite doar în dependență reciprocă, sunt imaginate sau percepute numai relativ una la cealaltă, ca și în: dreapta e în dreapta stângii, și stânga e în stânga drepteii. Non-dualitatea lor ar trebui să fie evidentă, și de aceea și faptul că ele ar fi o „realitate” este doar iluzie care are loc prin acest proces de vedere a două activități mentale inseparabile ca fiind separate și chiar independente.

Un exemplu al absurdității separației între agent și acțiune este vântul. Vântul bate, dar nu poate sta. Nu există „vânt care stă” și „vânt care bate”. Agentul, vântul, nu este separabil de acțiune, adică de „a bate”. În acest context, nici măcar nu putem concepe „bate” fără „vânt” și nici „vânt” fără „bate”. Aceasta înseamnă că separația dintre „vânt” și „a bate” este pur imaginată, pur noțională, și evident invalidă chiar și din punct de vedere convențional, adică al imaginației.

9.

Nu există nici agent și nici subiect;

Nici merit [nu există], [ci] ele apar în dependență.

„Deși apărute dependent, ele sunt non-apărute”:

Așa ai proclamat, O Stăpân al Cuvintelor.

Sau, rândul trei: „Deoarece sunt apărute dependent, ele nu au apărut [de fapt]” , sau „Apariția dependentă nu este apariție [reală]”.

Nu există nici agent, nici subiect, nici obiect, și nici merit, cum ar fi de exemplu acumularea de merit în urma unor acțiuni virtuozose. Toate acestea sunt doar imagini, și acest lucru se poate constata limpede deoarece aceste „realități” sunt imagini apărute dependent, ca mai sus, și nu sunt constatate direct, una în absența celeilalte, adică a „perechii” sale. De asemenea, ele nici nu sunt percepute ca fiind diferite, ci separația între membrii perechii are loc ulterior percepției inițiale. „Merit” și „acțiune virtuoasă” sunt un astfel de exemplu, la fel ca și „efectul” și „acțiunea”. Toate acestea sunt absente în realitate. Totuși, așa cum a subliniat Ārya Nāgārjuna la începutul poemului, realizarea (sau înțelegerea directă) corectă a Realității, respectiv „absența”, nu duce la încetarea activităților față de ființe. Ca și corolar, numai realizarea greșită va duce la încetarea activităților față de ființe, după o idee precum „degeaba fac ceva virtuos, dacă nu există nici agent (adică subiect), nici activitate și nici beneficiar (adică obiect) al activității”. Aceasta din urmă este numai o idee, o imagine, la fel ca și celelalte, și nu o realizare transcendentă, limpede, directă.

Ceea ce pare să apară dependent este de fapt non-apărut, este inexistent, este absent. Aceasta este evident, deoarece tot ceea ce „apare” dependent este definit în dependență reciprocă de altceva. Iluzia apariției sau prezenței acelei dharmă este constatată în urma validării unor alte procese de percepție anterioare care par să fie independente de acea dharmă, dar nu sunt.

Așadar, iluzia lumii apare deoarece nu este conștientizată această non-dualitate a aparenței, și nici faptul că tot ceea ce pare că există, sau că apare, sau că dispare, și toate procesele existenței, sau apariției, sau dispariției, și toate dharmele în general, sunt de fapt în același caz.

O dovadă limpede a faptului că noțiunile sunt doar separație imaginară de spațiu este că într-un dicționar cuvintele sau noțiunile sunt definite pe baza celorlalte cuvinte, și că dacă se urmărește definiția *oricăru* cuvânt, adică a oricărei noțiuni, se ajunge până la urmă la aceeași noțiune, adică de fapt noțiunea este „validată” sau „definită” până la urmă de ea însăși, adică nu este validată de fapt. Un exemplu simplist ar fi dependența cuvintelor „clădire” <- „construcție” <- „clădire”, trecând sau nu prin noțiunea de „casă”.

Divinul Buddha vede clar acestea, și de aceea El proclamă, afirmă, descrie Adevărul, cu scopul ca ființele să se elibereze din sclavia percepțiilor, care sunt exclusiv greșite.

10.

Fără a fi cunoscut, [„ceva”] nu este un obiect al cunoașterii;

Fără [obiect], nu există nici conștiință.

Așadar, cunoscătorul și cunoscutul

Nu posedă realitate intrinsecă: Tu ai spus (aceasta).

Vaza, fără a fi cunoscută, nu este un obiect al cunoașterii, și nici măcar ideea de potențial al cunoașterii unei vase nu apare, așa cum ar fi ideea „în viitor voi vedea o vază”. Cunoașterea apare în dependență de obiectul cunoașterii, care apare de fapt în dependență de cunoaștere. Și invers, obiectul cunoașterii apare în dependență de cunoaștere, care apare în dependență de obiectul cunoașterii. Cunoașterea și obiectul său nu sunt de fapt diferite, și nici nu există un „obiect exterior cognoscibil” pe care se aplică o „cunoaștere”, deși pare să fie în acest fel. Acestea două sunt numai iluzorii, sunt numai impresie greșită.

În absența cunoașterii, nici conștiința cunoașterii, ca de exemplu „văd o vază”, nu are loc. De aceea, pentru că este de fapt dependentă, existența ei este la fel de ireală, de imaginară.

Mai departe, cunoscătorul și cunoscutul se definesc în dependență reciprocă, și nu sunt definite la modul absolut: „Eu” sunt cel care „vede vaza” și „vaza” este ceea ce este „văzut de mine”. În absența vasei, nu există cunoscător care să cunoască, iar în absența cunoscătorului nu se poate percepe nicio vază. Definiția celor doi termeni este în întregime reciproc dependentă, deși în aparență ele par două entități (dharma) diferite și existente intrinsec, independente una de alta, și pare că au o relație. Acest lucru este valabil pentru absolut toate dharmele, fără nicio excepție.

Divinul Buddha a explicat Realitatea în foarte multe moduri, pentru ca un număr cât mai mare de ființe să poată înțelege, și acesta este unul dintre ele.

11.

Dacă însușirea ar fi diferită de ceea ce caracterizează,

Atunci caracterizatul ar exista fără caracteristică;

Tu ai spus limpede [și] că niciuna nu există

Dacă ele sunt [considerate] non-diferite.

Caracterizatul ar exista fără caracteristică deoarece „entitatea” (sau dharma) caracterizată nu ar depinde de însușire, nu ar fi necesar să aibă însușirea pentru

a exista ca atare, așa cum este ea. Focul ar exista și fără căldură și lumină, dacă focul ar fi independent de căldură și/sau lumină. Am putea găsi undeva un foc rece și întunecos, de exemplu. Tocmai definiția imaginară a focului (sau conceptul de „foc”) include inseparabil și atributele, căldura și lumina. De fapt, atributele și obiectul caracterizat de ele sunt numai imagine, și nu sunt separate. „Focul” și „atributele sale” sunt separație imaginară. Mai mult, până și senzația de foc este ireală, dar acest lucru este explicat de către Ārya Nāgārjuna în alte lucrări.

Caracterizatul nu poate exista fără caracteristică (focul fără căldura emisă), și nici caracteristica nu poate exista fără caracterizat (în acest caz, căldură de nicăieri, fără focul care să o genereze, adică fără o cauză). Dacă ele ar fi cu adevărat diferite, independente una de cealaltă, separate una de cealaltă, atunci am putea găsi căldură fără foc și foc fără căldură. Aici nu analizăm cazul de generare a căldurii prin alte surse, ci cazul focului obișnuit. Deci focul și căldura nu sunt independente, și nu se pot diferenția, nu sunt în realitate diferite.

Iar dacă le considerăm identice, non-diferite, observăm că nu s-ar putea nicicum evidenția, nu s-ar putea deosebi, deoarece ar fi identice, congruente, non-separate.

Așadar caracteristica și caracterizatul nu sunt diferite, dar nu sunt nici identice. Aceasta înseamnă că de fapt ideile de caracteristică și caracterizat sunt invalide, și numai imaginarea neinvestigată permite conceptualizarea lor nestingerită și impresia de dualitate. Însă odată înțeles că ele sunt erori, mergând pe analiza și observarea procesului care duce la apariția acestor erori, putem observa că procesele mentale în urma cărora au loc aceste percepții care par realitate, în exemplu impresiile de „foc” și de „căldură”, sunt și ele nediferențiate, doar că au loc în momente succesive, și de aceea par „două”. Însă toate acestea sunt numai și numai constatare nelimpezită.

12.

**Lipsit de caracteristică și de caracterizat,
Și liber de rostirea cuvintelor,
Cu ai tăi ochi ai cunoașterii [perfecte],
Tu aduci liniște ființelor.**

Ca orice dharma, și un Buddha este de fapt lipsit de caracteristici, de ceva de caracterizat, de noțiuni, de cuvinte, însă diferența între un Buddha și o ființă este că primul este perfect Treaz și conștient, și nu cade niciodată în eroarea de a percepe, și nu pentru că evită ci pentru că aceste procese eronate nu mai au loc nicidecum. Divinul Buddha Śākyamuni, prin înțelegerea Adevărului și prin instruirea ființelor (a fiecăreia pe nivelul care îi este accesibil), face ca ele să se

elibereze de suferință, care este cauzată de această ignoranță fundamentală care duce la atașare, la acțiuni greșite și la atitudini greșite, care duc la rândul lor la consecințe rele și la și mai multă atașare, acțiuni greșite și atitudini greșite.

13.

**Un lucru existent nu apare,
Nici un lucru non-existent [nu apare],
Și nici un lucru existent și non-existent în același timp [nu apare];
[El nu apare] nici din sine însuși, nici din altul,
Și nici din sine însuși și din altul, în același timp;
[Așadar,] cum poate exista (sau avea loc) apariție?**

Dacă lucrurile (dharmele) ar fi existente, atunci apariția lor nu este nici necesară și nici nu are sens: ele există deja, nu mai pot să apară. Dacă dharmele ar fi inexistente, atunci apariția lor este tot la fel, lipsită de necesitate și de sens, pentru că dacă dharmele nu există, și aceasta este natura lor, de non-existență, ea nu are cum să se schimbe, și dharmele nu au cum să devină existente. Dacă dharmele ar fi existente și inexistente simultan, orice ar însemna aceasta, totuși apariția lor ar duce la ambele contradicții anterioare.

O dharma nu apare din sine însăși, pentru că nu a existat anterior pentru a se cauza pe sine însăși. O dharma nu apare nici din altă dharma, care ar fi ca un fel de generator neschimbător, deoarece de fapt cauza, alte dharme, nu sunt generatoare neschimbătoare. Dacă dintr-un trunchi de copac „apare” o masă de bucătărie, aceasta nu înseamnă că trunchiul de copac a generat o masă, și va mai genera o masă, și încă una, și așa mai departe. Așadar, masa nu a apărut din trunchiul de copac, deși așa pare. De asemenea, ea nu a apărut nici din sine însăși în combinație cu trunchiul de copac.

În consecință, toate variantele de apariție sunt de fapt idei invalide. Ca proces, „apariția” se poate descrie ca percepere imaginară pe baza unor criterii anterioare imaginare. Încetează perceperea trunchiului de copac și apare perceperea unei mese, însă „trunchiul de copac” și „masa” nu există independent, „în afară”, iar perceperea lor nu le dovedește realitatea. De asemenea, procesele perceptive sunt și ele apărute dependent, și sunt la fel de imaginare, așa cum am explicat mai sus.

14.

**Este logic pentru ceva existent să dureze,
Dar nu și să se dezintegreze.
Din moment ce este logic pentru ceva non-existent să nu dureze,
El nu poate ajunge să se dezintegreze.**

Dacă ceva există cu adevărat, independent, implicit și independent de cauze și de condiții, acel „ceva”, acea dharma nici nu poate să înceteze să existe, pentru că nu depinde de cauze, nu depinde de nimic, nu este influențată de nimic. Dacă „ceva” este non-existent, dacă acea dharma nu este existentă, atunci prin însăși definiția ei, ea nu durează. De aceea, nici nu poate înceta să existe, deoarece nu a existat niciodată, și încetarea nu are la ce să se aplice.

Așadar, nici ceva existent și nici ceva inexistent nu poate înceta să existe. Așadar, la fel ca ideea de apariție, și ideea de dispariție nu este validă. Așadar, în realitate nu au loc procese de apariție și de dispariție. Au loc numai procese imaginare de percepție, are loc numai identificare greșită, separație ireală fără nicio altă bază decât ignoranța.

15.

Este absurd ca un efect să apară

Dintr-o cauză care ea însăși este distrusă,

[Însă efectul] nu apare nici dintr-o cauză nedistrusă.

Tu accepți apariția asemănătoare visului.

Să analizăm momentul (de fapt imaginar al) apariției, oricare ar fi el, de o durată oricât de scurtă: (1) dacă în momentul apariției efectului cauza este deja încetată, dispărută, atunci cauza nu poate genera efectul și (2) dacă în momentul apariției efectului cauza nu a încetat, nu a dispărut, atunci nu mai are niciun motiv ca ea să dispară după momentul apariției efectului, pentru că oricum nu mai are o altă activitate, și atunci ar trebui să vedem simultan cauza, complet nemodificată, și efectul, foarte recent apărut – ceea ce nu se întâmplă. Deci apariția dintr-o cauză nu poate de fapt avea loc. Aceasta demonstrează că imaginarea cu privire la apariție trebuie să înceteze, deoarece este invalidă.

„Tu” se referă la Divinul Buddha, care acceptă apariția dharmelor la fel ca cea dintr-un vis, dar numai cu scopul de a indica până la urmă ființelor Realitatea, și nu pentru că apariția dharmelor ar fi reală.

16.

Apariția efectelor dintr-o cauză,

Prin distrugere sau prin non-distrugere,

Această apariție este ca ocurența unei iluzii;

Tu ai predat că totul se petrece exact la fel.

Așadar, ideile de cauză și de efect sunt la fel ca și caracterizatul și caracteristica, sau ca agentul și acțiunea, doar concepte și nu realitate. „Apariția” are loc la fel ca într-un vis, este doar percepere în absența oricărui obiect „real”

sau „exterior”. Nimic nu apare, doar că are loc impresia de apariție, care impresie este ireală la rândul ei, și *nu* este o impresie *reală* care apare și este constatată valid. Acestea sunt numai procese imaginare. Impresiile nu sunt mai reale decât obiectele (sau dharmele) pe care par că le constată. La fel, nici impresia de realitate a impresiilor nu este reală, deși pare, și așa mai departe.

Divinul Buddha (referit aici cu „Tu”) a predat că tot ceea ce pare să se petreacă este de fapt la fel cum a fost descris în exemplele de mai sus.

17.

Așadar, Tu ai înțeles complet

Că această lume a apărut din ideație,

Și chiar și când [a părut că] a apărut, ai declarat:

„Nu există nici apariție, nici dezintegrare.”

Divinul Buddha a înțeles complet, fără nicio nelămurire, că tot ceea ce pare să apară, adică întreaga lume, este de fapt doar imagine, se poate cel mult spune că a „apărut” prin imagine, și nu la modul real. De aceea, „lumea” este simplă iluzie, care pare reală, și până și impresia de real este iluzie și ea.

Tot El a explicat ființelor pentru care lumea pare să existe, pentru care o dharma sau mai multe par să apară, să dureze, să dispară, că de fapt nu are loc apariție sau dispariție.

18.

În permanență nu există Samsara,

Și nici în impermanență nu există Samsara.

Tu, Neasemuitul dintre cei ce au realizat Aseitatea,

Ai spus despre Samsara că e asemeni unui vis.

Dacă dharmele ar fi permanente, atunci Samsara nu ar putea avea loc. Nu ar avea loc suferință cauzată de nepermanență, și nici ignoranță, deoarece tot ce ar fi constat ar fi real, adevărat. Dacă „totul” ar fi permanent, atunci ar fi complet neschimbător, nemodificat și nemodificabil, și de aceea nu ar avea cum să cauzeze ceva, de exemplu suferință. De asemenea, nașterea sau moartea nu pot avea loc, deoarece în permanență nu pot avea loc evenimente.

Dacă dharmele nu ar fi permanente, atunci ele nu ar putea „conține” o Samsara în ele, ca o caracteristică a lor, ca o proprietate a lor, sau ca orice altceva. Ceva nepermanent nu poate genera ceva real, și de aceea nici suferința nu are cum să fie reală, și nu este reală. La fel, nici nașterea și nici moartea nu sunt evenimente reale, solide, cu esență, independente, intrinseci, ci nepermanente, deci numai iluzie.

Așadar Samsara nu are loc de fapt, ci este doar o denumire pentru procesul de sesizare a dharmelor, care include sesizare a apariției, a existenței, a dispariției, a non-existenței. Samsara nu este reală, așa cum nici aceste procese nu sunt reale.

Divinul Buddha, cel neasemuit, a realizat Aseitatea, a realizat Realitatea, și a constatat în mod direct că Samsara este asemenea unui vis, un proces ireal în care au loc sesizări imaginare de dharma, deși nu există nicio dharma de sesizat.

19.

**Dialecticienii spun că suferința e creată de ea însăși,
Sau creată de altceva,
Sau atât de sine însăși cât și de altceva,
Sau că nu are nicio cauză.
Tu ai afirmat că este Apariție Dependentă.**

Unii gânditori (nu cunoscători) afirmă că suferința este generată de ea însăși, sau de alte cauze „exterioare” ei, sau printr-o combinație între acestea două, sau că apare pur și simplu, chiar și în absența vreunei cauze.

Urmărind și sintetizând judecata din versetele anterioare, cum ar fi versetul 13, suferința nu ar putea fi generată de ea însăși deoarece nu a existat înainte de a fi generată. Ea nu poate fi creată de o altă cauză nici dacă acea cauză a încetat anterior apariției suferinței, și nici dacă nu a încetat. Combinația între acestea două suferă de problemele fiecăreia separat. Suferința nu poate apărea fără nicio cauză pentru că momentul apariției sale ar fi automat „minus infinit”, neexistând nimic care să îi întârzie apariția, sau să o „programeze” pentru un anumit moment sau context. Dacă o durere fizică, adică o suferință, ar fi pre-existentă, ea ar trebui sesizată și separat de orice cauză, adică ar trebui să fie sesizată neîncetat, deoarece nu depinde de nicio cauză pentru a se manifesta.

Totuși, Buddhașii, cunoscătorii, prin contrast cu gânditorii, afirmă ceea ce văd limpede, și anume că suferința este cel mult apariție dependentă, și nu ceva independent, nu este ceva real.

20.

**Ceea ce apare prin dependență,
Aceasta Tu susții că este gol, vid [, Vacuitate];
Că nu există nicio entitate (dharma) independentă,
Tu, cel fără egal, [ai proclamat] cu Răgetul Leului.**

Divinul Buddha a afirmat că aceea ce apare în dependență nu apare de fapt, nu există de fapt, și că nu are niciun fel de esență, niciun fel de „nucleu tare”.

Nimic din ceea ce se poate constata că apare dependent nu este de fapt independent, real, existent de la sine, prin propria putere. De asemenea, nu se poate constata nicio apariție independentă, și nicio existență independentă a nimic.

Divinul Buddha a proclamat toate acestea; proclamarea Adevărului despre realitate este numit Răgetul Leului, printre altele și datorită forței pe care o are, aceea de a trezi ființele.

21.

**Din moment ce predai ambrozia Vacuității,
Pentru a ajuta abandonarea tuturor conceptualizărilor,
Ai condamnat ferm agățarea de [Vacuitate].**

Totuși, Divinul Buddha a predat Vacuitatea, care este un concept la rândul său, nu pentru ca acesta să fie prețuit în mod special, ci pentru ca ființele să înțeleagă Realitatea, să se trezească din ignoranță (așa cum s-a explicat mai sus, să înceteze perceperea imaginară) și implicit suferința să înceteze. „Vacuitatea”, deși adevărată convențional, nu este cu nimic mai reală decât orice altceva, ci este doar un concept cu rol funcțional în trezirea ființelor. Conceptul de vacuitate nu este decât o noțiune ajutătoare.

22.

**Din moment ce sunt inerte, dependente, goale,
Precum o iluzie, și apărute din condiții,
Ai făcut să fie binecunoscut [lumii]
Că toate dharmele (fenomenele) sunt lipsite de realitate.**

Dharmele sunt inerte, în sensul că nu au niciun „nucleu”, niciun „sine” care să îndeplinească activități, nicio voință, nicio capacitate de a acționa. Impresia de „activitate” are loc pe aceleași criterii descrise mai sus, la acțiune și agent. Ele sunt dependente, adică au apărut dependent și durează doar dependent, sunt lipsite de orice realitate și sunt doar imaginare, fără ca imaginarea să fie ceva real.

Așa cum am mai spus, Divinul Buddha a predat acest Adevăr exprimat în mai multe moduri, pentru ca un număr cât mai mare de ființe să poată înțelege cel puțin una dintre perspectivele asupra Adevărului.

23.

**Nu este nimic ce Tu să fi afirmat,
Nu este nimic ce Tu să fi negat.
Tu ai înțeles că Aseitatea,
Așa cum a fost înainte, așa este și după.**

Deoarece nu există nimic, ci are loc doar iluzie a existenței, sau a apariției, sau a dispariției, de fapt nu există nimic de evidențiat sau de negat. Afirmările făcute de Divinul Buddha au doar rol pedagogic, și sunt formulate exclusiv în contextul ignoranței ființelor, cu scopul de a ajuta la Trezirea lor. Afirmările nu descriu „ceva”, și în niciun caz ceva ultim, real.

Aseitatea, Realitatea, nu are nicio legătură cu modificarea, și bineînțeles nici măcar atingerea Buddhității nu „modifică” Aseitatea. Atingerea Buddhității înseamnă realizarea completă a Aseității, înțelegerea directă și perfect limpede, și nu apariția a ceva sau dispariția a ceva.

24.

**Fără a intra în meditație
Așa cum a fost arătat de către Cei Nobili,
Poate vreodată conștiința să devină fără semne?**

În absența investigației și apoi a meditației transcendente, așa cum a fost descris de către Divinii Buddhași și de către discipolii lor (și în particular de către Buddha Śākyamuni), nu poate avea loc Realizarea, și în particular nu poate avea loc încetarea imaginării semnelor, adică a caracteristicilor (care sunt tot dharma) și a obiectelor (dharmelor) care par caracterizate de aceste caracteristici. Cât timp are loc procesul sesizării semnelor, deși această sesizare nu are niciun fundament, nu are loc Eliberare.

25.

**Tu ai declarat că, fără a intra în Absența Semnelor,
Nu există Eliberare.
De aceea, ai prezentat această [absență a semnelor]
În întregimea sa, în [sūtrele] Marelui Vehicul.**

Absența semnelor este expusă pe larg și în variantele Prajñapāramitā Sūtra pe care le puteți găsi pe aceeași pagină web cu acest text. Aici versetul se referă și la meditația împlinită asupra Lipsei Semnelor, realizare în absența căreia nu poate avea loc Eliberarea.

Divinul Buddha a prezentat Absența Semnelor atât ca indicare a Realității cât și ca metodă. „Marele Vehicul” are probabil sensul de Vehiculul care duce la Buddhaitate, fără nicio separație noțională artificială între Hinayana și Mahayana.

26.

Prin toate meritele pe care le-am obținut

Prin a te lăuda pe Tine, un vas demn de laudă,

Fie ca toate ființele, fără excepție,

Să fie Eliberate din sclavia față de semne.

Ārya Nāgārjuna dedică meritele laudării de către el a Divinului Buddha Śākyamuni pentru ca toate ființele să atingă Trezirea Perfectă, aici formulată ca „Eliberare din sclavia față de semne”. Încetarea *completă* a oricăror percepții a semnelor (sau altfel spus a dharmelor) este chiar Buddhaitatea și nu simpla Eliberare, care Eliberare este un stadiu intermediar pe Calea către Trezirea Perfectă, în care percepția dharmelor are încă loc.

Dicționar de termeni

APARIȚIA DEPENDENTĂ. Vezi CO-PRODUCEREA CONDIȚIONATĂ.

ASEITATE, AȘA-CUM-ESTE, sau ASTFEL-CUM-ESTE (*tathatā*). De asemenea: realitatea adevărată, nimic adăugat sau luat. Cuvântul din limba română, „aseitate”, nu este traducerea cea mai fidelă, el însemnând „existența originând din și neavând nicio altă sursă decât ea însăși” și fiind folosit mai ales în contextul presupunerii existenței unei divinități supreme, a cărei existență însă nu se presupune în budism (ci chiar se demonstrează ca fiind o idee invalidă) și nu face obiectul budismului, acesta fiind non-teist și non-pozitivist. Pe parcursul acestei opere cuvântul este folosit pentru „Așa-Cum-Este” Realitatea, modul real de a exista al dharmelor, natura tuturor dharmelor, esența Realității, natura Realității.

BODHISATTVA (*bodhi-sattva*), *Bodhi*: Trezire, *sattva*: principiu, existență reală, sau ființă. „Ființă a Trezirii”. Ființa ideală din Mahāyāna care, prin înțelepciune și compasiune infinită, caută iluminarea tuturor ființelor, nu numai a sa însuși și care, dacă urmează corect perfecțiunea înțelepciunii, va deveni un Buddha. Poate fi atât bărbat, cât și femeie.

BUDDHA. „Cel Trezit”. Cel care s-a Trezit la Realitate. Termen folosit atât pentru ființa cel mai recent Trezită pe această planetă (Buddha istoric, adică Gautama Siddhartha, numit și Śakyamuni, adică înțeleptul clanului Śakya), cât și pentru orice alte ființe care au ajuns la aceeași stare, la aceeași realizare, despre care se afirmă în Prajñāpāramitā Sutra că sunt într-un număr „infini”. Numit și „Tathāgata”, „Buddha”, „Jina”, „Conducătorul Caravanei”, etc. În traducere se mai folosesc și „Divinul”, „Împlinitul”, „Realizatul”, „Trezitul”, „Nobilul”, „Desăvârșitul”.

CO-PRODUCEREA CONDIȚIONATĂ, sau APARIȚIA DEPENDENTĂ, sau APARIȚIA INTERDEPENDENTĂ (*pratītya-samutpāda*). Douăsprezece legături: 1) ignoranța, 2) formațiunile karmice, 3) conștiința, 4) numele și forma, 5) cele șase organe de simț (sau facultățile simțurilor și obiectele lor), 6) contactul, 7) senzația, 8) nesațul (jinduirea), 9) apucarea sau agățarea, 10) devenirea, 11) (re)nașterea, 12) bătrânețea, descompunerea și moartea; ele cauzează tot ceea ce se întâmplă în această lume. Sau, mai general: o modalitate de descriere a fenomenelor, ființelor sau obiectelor (adică a tuturor dharmelor) pentru a înțelege dependența și interdependența lor și implicit lipsa esenței și lipsa realității lor fundamentale, a faptului că nu sunt produse (în sensul de „produs finit”), că sunt lipsite de esență, de semne și de caracteristici adevărate, etc.

DHARMA. 1) Realitatea unică, finală, fundamentală; 2) un eveniment esențialmente real, sau un adevăr; 3) ca reflectat în viață: dreptate, virtute; 4) dacă este scris cu majusculă, învățătura lui Buddha: Doctrină, Scriptură, Adevăr; se referă la învățăturile Buddhiste în general sau, în funcție de context, la o

anumită învățătură în particular; unii traducători se referă la acestea ca fiind „doctrina buddhistă”, termen ce sugerează însă îngustime și rigiditate și de aceea în traducere se folosesc alternativ cele două cuvinte, doctrină și învățătură; 5) obiect al celui de-al șaselea organ de simț (al minții); 6) în general, orice entitate perceptibilă sau conceptibilă: fenomen, ființă, obiect, noțiune, însușire, concept, idee, parte, stare, etc.

DIVIN (*bhagavan*). Un epitet al lui Buddha. De asemenea „Cel Binecuvântat”.

FIINȚĂ (*sattva*). O entitate vie, simțitoare. Având conștiință. O ființă animată, prin contrast cu obiectele neanimate. Toate ființele cu conștiință sau minte, care nu au atins încă Buddhitatea. Include toate ființele din Samsara și pe cele care au atins orice nivel (*bhūmi*) de Bodhisattva.

FORMA (*rūpa*). Primul dintre cele cinci agregate (*skandha*); materia și energia, considerate ca nefiind diferențiate.

GANDHARVA. În contextul acestei lucrări, o categorie de zeități minore, care se ocupă în special cu muzica.

IGNORANȚĂ (*avidyā*). Cauza finală, cea mai profundă, a transmigrației (a renașterii), este corolarul negativ al gnozei, al cunoașterii; prima dintre cele doisprezece legături ale producerii dependente. De asemenea, „neștiință”. Vezi ILUZIE.

LIPSA DORINȚEI, sau **FĂRĂ DORINȚĂ** (*apranihita*). „A nu pune nimic în față”, o stare în care cineva nu face niciun plan pentru viitor. Termenul poate fi de asemenea tradus ca „fără scop”. Este cea de-a treia dintre cele trei uși ale Eliberării.

LIPSA ESENȚEI, sau **FĂRĂ ESENȚĂ**. Vezi VACUITATE. De asemenea, prima dintre cele trei uși către Eliberare.

LIPSA SEMNELOR, sau **FĂRĂ SEMNE** (*a-nimitta*). A doua dintre cele trei uși către Libertate. Starea de încetare a tuturor percepțiilor legate de simțuri, care este intrarea în Nirvana. Se spune că ar fi realizarea unui Arhat.

REALIZARE. „Realizarea” nu înseamnă construirea, atingerea sau obținerea a ceva, ci are un sens apropiat de expresia convențională „a-ți da seama direct, nemijlocit, de ceva”. „Realizarea Realității” înseamnă vederea clară, directă, înțelegerea de o profunzime infinită a stării de fapt. Aceste cuvinte, desigur, sunt incapabile să exprime foarte precis ceva ce nu ține de cuvinte, de noțiuni. Desigur, se poate spune că „Realizarea Realității” este o realizare în sens obișnuit, în sensul că a necesitat efort și resurse, și că prin ea se „obține” încetarea suferinței și eliberarea din Samsara, respectiv Trezirea perfectă. Totuși, sensul cel mai apropiat de cel intenționat în texte este cel de la începutul acestei definiții.

SAMSARA. Cuvânt din limba sanscrită care înseamnă „rătăcire”. Este folosit de către Buddha pentru a descrie rătăcirea ființelor în ciclul renașterilor și

morților. Existență ciclică. Potrivit semnificației sale, nu este un „drum” urmat, ci o rătăcire fără o direcție precisă și fără un scop precis. Existența condiționată a vieții obișnuite în care suferința apare deoarece ființa încă are ignoranță, atașare și agresiune (cele trei otrăvuri). Eliberarea, sau Trezirea, sau Iluminarea sunt cuvintele folosite pentru a indica starea de oprire a acestui ciclu care, în absența realizării naturii adevărate a tuturor fenomenelor aparente, continuă la nesfârșit. Vezi NAȘTERE-ȘI-MOARTE.

SINE (*ātman*). O entitate substanțială, care rămâne una, neschimbată, liberă și necauzată. Imaginat și afirmat în numeroase religii, în budism este demonstrat ca inexistent.

SKANDHA. Literalmente, „grămezi, agregate”. Cinci: 1) forma, materia, energia, internă sau externă; 2) senzația; a simți un obiect; 3) percepția, înțelegerea, distingerea, recunoașterea; 4) formațiunile mentale, impulsurile, voința; toate tipurile de obiceiuri mentale, gânduri, idei, păreri, prejudecăți, hotărâri; 5) conștiința; cea care cunoaște și discernе. Acestea sunt constituențele a ceea ce este considerat în mod greșit ca fiind un sine sau o persoană. În Samyutta Nikaya, se zice că Buddha a spus: „O „caleașcă” există pe baza agregării părților și, exact așa, conceptul de „ființă” există atunci când cele cinci agregate sunt disponibile.” Bineînțeles, aceeași analiză se poate aplica și părților caleștii. Deci, așa cum caleașca este de fapt o reificare, o considerare ca fiind real a ceva ce de fapt nu există ca atare, așa este și ideea de sine și la fel și toate dharmele.

VACUITATE (*śūnyatā*). Absența atât a existenței cât și a inexistenței vreunei dharmе. Lipsa existenței și a inexistenței a tot ceea ce concepem și percepem, inclusiv a concepției, a percepției și a noțiunilor. Vacuitatea în sine este și ea lipsită de existență (absența a ceva nu este existentă). Noțiunea de Vacuitate este și ea lipsită de existență. Implicit, lipsa oricăror caracteristici de orice fel, spre exemplu: a începutului, a duratei și a încetării, a apariției, a existenței, a dispariției, a inexistenței, a prezenței, a absenței, a legăturii, a eliberării, a plăcutului, a neplăcutului, a aderenței, a lipsei aderenței, a însușirilor, a lipsei acestora, etc. Pentru a înțelege Vacuitatea, se apelează deseori la comparația cu spațiul. Deși putem avea noțiunea de spațiu, el nici nu există și nici nu lipsește, nu are caracteristici, nu are început, durată sau sfârșit, nu apare și nu poate să dispară, nu are limite de niciun fel. Se mai poate explica și ca lipsa absolută a oricărei esențe de orice fel, a oricărei substanțialități. Ca sinonime, se mai folosesc și cuvintele „gol” și „vid”.

VEHICUL(E) (*yāna*). Același cuvânt se folosește atât pentru cale cât și pentru un mijloc de transport. Metode de salvare, așa cum sunt analizate de Mahayana. Trei: 1) Discipoli (Arhați), 2) Pratyekabuddhași; acestea două constituie Hinayana, vehiculul inferior sau mic; peiorativ pentru acei budiști care nu au acceptat noua învățătură Mahayana. 3) Mahayana, marele Vehicul; mișcarea din

budism care a luat naștere pe la începutul erei creștine, adoptând doctrina Bodhisattva, scopul căreia este starea de Buddha sau suprema, perfecta Trezire, și combinând-o cu o doctrină metafizică a Vacuității universale. Deși unii adepți ai Mahayanei clasifică vehiculele în inferior și superior, această clasificare nu este una făcută de către Buddha. În plus, aceste vehicule sunt de fapt unul singur, primele două vehicule fiind stadii temporare.

Cuprins

Notă introductivă.....	1
Prefață.....	2
Textul	3
Dicționar de termeni.....	19
Cuprins	23